

ФОНДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЯК ОСОБЛИВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

У статті розглянуто та структуровано основні підходи щодо джерел створення резервного фонду бюджету та державного регіонального фонду розвитку. Висвітлено питання про особливості створення та функціонування Стабілізаційного фонду в Україні в період світової фінансової кризи. Також проаналізовано видатки цих фондів за кілька років.

Ключові слова: бюджет, резервний фонд бюджету, державний регіональний фонд розвитку, стабілізаційний фонд, бюджетні фонди, позабюджетні фонди.

Вступ

Процеси, що відбуваються в Україні протягом усього періоду незалежності, потребують постійного перегляду фінансової політики держави для вчасного та ефективного реагування на них. На сучасному етапі одним із головних інструментів у проведенні фінансової політики держави стають фонди – бюджетні та позабюджетні.

Фонди, що використовуються в Україні, створюються як у межах бюджету (*резервний фонд бюджету, державний регіональний фонд розвитку, стабілізаційний фонд*), так і поза його межами (*фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, фонд соціального страхування від нещасних випадків, фонд охорони навколишнього середовища, Пенсійний фонд, фонд соціального страхування на випадок безробіття, фонд соціального захисту інвалідів, фонд гарантування вкладів фізичних осіб*). Фонди, що формуються поза державним бюджетом, здебільшого цільові. Метою створення всіх цих фондів є підвищення рівня життя громадян України, які потребують захисту і підтримки держави.

Таким чином, одні фонди входять до складу державного бюджету, інші не включаються до нього.

Аналіз фондів в Україні, питання щодо формування бюджетних і позабюджетних фондів представлено в дослідженнях таких вітчизняних науковців, як: І. В. Іголкін, І. В. Запатріна, В. П. Кудряшов, О. В. Плотніков.

І. В. Запатріною досліджено основні принципи функціонування стабілізаційного фонду у світі, можливості його використання як механізму фінансування видатків розвитку залежно від типу стабілізаційного фонду [4].

В. П. Кудряшовим було обґрунтовано концептуальні підходи до створення державного Стабілізаційного фонду в Україні. Розглянуто зарубіжний досвід та запропоновано можливі джерела фінансування та використання ресурсів Стабілізаційного фонду в Україні [5].

О. В. Плотніковим та І. В. Іголкіним було розглянуто досвід створення та фінансування Стабілізаційного фонду в Україні та інших країнах [6].

Однак проблематика формування фондів в Україні залишається актуальною і потребує подальшого дослідження.

Метою цієї роботи є розкриття теоретико-методологічних засад створення та використання фондів у межах бюджету та вдосконалення механізму управління ними для підтримки сталого розвитку держави, зокрема на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що мають на меті сприяння соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних одиниць, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків.

Мета дослідження також полягає в проведенні економічного аналізу часток фондів у державному бюджеті.

Основні результати дослідження

Фонди, передбачені *Бюджетним кодексом України*, – це резервний фонд бюджету (стаття 24) і державний фонд регіонального розвитку (стаття 24¹) [1].

Резервний фонд бюджету. Резервний фонд бюджету не може перевищувати **1 % обсягу видатків** загального фонду відповідного бюджету згідно з пунктом 3 статті 24 Бюджетного кодексу України.

Резервний фонд бюджету формується для здійснення непередбачених видатків, що не

мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету. Рішення про виділення коштів з резервного фонду *Державного бюджету* та порядок використання таких коштів приймає Кабінет Міністрів України. Рішення щодо необхідності створення резервного фонду *місцевого бюджету* та виділення коштів приймає відповідна місцева рада.

становить **1,5 млрд грн** (код бюджетної класифікації 3511030) [2].

Державний фонд регіонального розвитку. Державний фонд регіонального розвитку був створений 12 січня 2012 р. Відповідно до статті 24¹ Бюджетного кодексу України цей фонд передбачається в обсязі **не менше 1 %** прогнозного **обсягу доходів** загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний

Таблиця 1. Частка видатків резервного фонду у видатках загального фонду державного бюджету, млрд грн

Фактичні видатки	Роки											
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
загального фонду держбюджету	43,8	61,6	93,0	106,2	136,8	193,3	187,7	238,3	287,3	343,6	360,9	371,2
резервного фонду	0,2	0,3	0,1	0,2	0,5	1,6	1,2	1,1	0,4	0,3	0,4	20,0
Частка резервного фонду у видатках загального фонду держбюджету, %	0,5	0,5	0,1	0,2	0,3	0,8	0,6	0,4	0,1	0,1	0,1	5,4

Джерело: звіти Державної казначейської служби України

Із таблиці 1 видно, що в 2014 р. обсяг резервного фонду бюджету перевищив 1 % обсягу видатків і становив 5,4 %. Це найбільший відсоток за весь період існування резервного фонду, оскільки майже всі кошти спрямовувались на заходи, пов'язані з веденням бойових дій на сході країни. Тому розділ VI Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України **доповнено пунктом 23**, яким встановлено, що частина третя статті 24 цього кодексу не застосовується в разі здійснення заходів з часткової мобілізації згідно із законом.

Слід наголосити, що згідно з п. 2 наказу Міністерства фінансів України від 29.12.2002 № 1098 «Про паспорти бюджетних програм» **не складаються паспорти** за бюджетними програмами, які створюються протягом року за рахунок коштів резервного фонду бюджету.

Згідно із Законом України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» **прогноз** резервного фонду Державного бюджету на 2015 рік

бюджетний період. Відповідно до п. 2 цієї статті кошти державного фонду регіонального розвитку спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустриальних та інноваційних парків і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів.

Слід зауважити, що раніше пропозиції щодо інвестиційних програм на прогнозний рік (тобто рік, наступний за плановим) подавались до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Тепер пропозиції будуть подаватись до Міністерства *регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України*.

Також передбачено, що замість місцевих держадміністрацій та виконавчих органів місцевих рад інвестиційні проекти на конкурс будуть подавати **обласні державні адміністрації**.

Таблиця 2. Частка видатків резервного фонду в доходах загального фонду державного бюджету, млрд грн

	2012	2013	2014	2015*
Доходи загального фонду державного бюджету	289,6	291,6	310,7	451,9
Видатки Державного фонду регіонального розвитку	1,0	0,4	0	3,0
Частка Державного фонду регіонального розвитку в доходах загального фонду держбюджету, %	0,3	0,1	–	0,7

* 2012–2014 рр. – фактичні дані, 2015 р. – прогнозні показники відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік».

Джерело: звіти Державної казначейської служби України

З 2015 р. змінився перерозподіл прогнозного обсягу коштів державного фонду регіонального розвитку, з яких **80 %** коштів (до змін було 70 %) розподілятиметься відповідно до чисельності населення, яке проживає у відповідному регіоні, і **20 %** (до змін було 30 %) коштів розподілятиметься із врахуванням рівня соціально-економічного розвитку регіонів відповідно до показника валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу (для регіонів, у яких цей показник менше 75 % середнього показника по Україні).

Новим у БК також є те, що програми і проекти, що реалізуються за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, підлягають **співфінансуванню з місцевих бюджетів на рівні 10 %**. Також розподіл коштів державного фонду регіонального розвитку за адміністративно-територіальними одиницями та інвестиційними програмами і проектами регіонального розвитку затверджується Кабміном за погодженням із Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету в **тримісячний термін** із дня набрання чинності Законом «Про Державний бюджет України». Ця нова норма стосується Бюджету-2015, який набрав чинності з 01.01.2015.

Що ж до прогнозу бюджету, то термін подання інвестиційних проектів на наступний рік залишився незмінним: до **1 травня** Київська міська та обласні державні адміністрації подають їх до Мінрегіонбуду, а до **1 серпня** він подає їх до Кабміну для затвердження та розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку.

Слід зазначити, що відповідно до ст. 61 БКУ річний звіт про виконання Закону «Про Державний бюджет України» включає звіт про використання коштів державного фонду регіонального розвитку.

Згідно із Законом України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» **прогноз** Державного фонду регіонального розвитку на 2015 рік становить **3,0 млрд грн** (код бюджетної класифікації 3511450) [2].

В умовах складного економічного становища в країні вкрай потрібно забезпечити раціональне використання коштів резервного фонду бюджету та державного фонду регіонального розвитку для захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Стабілізаційний фонд. Стабілізаційний фонд було створено відповідно до Закону України від 31.10.2008 № 639-VI «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам

фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» з метою підвищення ефективності діяльності державних органів у фінансово-кредитній сфері та забезпечення макроекономічної стабільності в країні.

Стабілізаційний фонд – це фонд, формування якого відбувалося у складі спеціального фонду державного бюджету.

Джерелами формування Стабілізаційного фонду відповідно до пункту 51 статті 34 Закону «Про державний бюджет на 2009 рік» визначено надходження від приватизації державного майна, цільового розміщення державних цінних паперів, продажу земельних ділянок несільсько-господарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації. Відповідно до Закону України від 04.02.2009 № 923-VI «Про внесення змін до деяких законів України з метою поліпшення стану платіжного балансу України у зв'язку із світовою фінансовою кризою» передбачено зарахування до Стабілізаційного фонду доходів, отриманих унаслідок запровадження тимчасової цільової надбавки до ставок ввізного мита в розмірі 13 % митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України в режимі імпорту, крім товарів критичного імпорту.

Незважаючи на те, що Україні в кризовий період Стабілізаційний фонд був дуже потрібний, відсутність програми антикризових заходів призвела до вкрай незадовільного використання коштів фонду. В умовах кризи, що охопила реальний сектор економіки та банківську систему, кошти фонду часто виділялися на заходи, що не відповідали меті його створення. Таким чином, створення цього фонду не вплинуло на стабілізацію макроекономічної ситуації.

Висновки

На сьогодні важливим залишається питання визначення на концептуальному рівні принципів та моделі участі держави в забезпеченні економічного зростання як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні.

Питання створення фондів у межах бюджету є відкритим, адже щороку в Україні затверджуються фонди, однак це жодним чином не впливає на підвищення рівня життя громадян. Тому в подальших бюджетах, можливо, краще створювати фонди, необхідні для стабілізації соціально-економічного розвитку, не в межах бюджету, а поза ним. А бюджетні кошти спрямовувати на освіту, медицину, культуру.

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України : кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 50–51. – Ст. 572. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. – Назва з екрана.
2. Про Державний бюджет України на 2015 рік : Закон України від 28.12.2014 № 80-VIII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 5. – Ст. 37. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80-19>. – Назва з екрана.
3. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання / І. В. Запатріна. – К. : Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. – 528 с.
4. Запатріна І. В. Стабілізаційний фонд і видатки розвитку / І. В. Запатріна // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 3–20.
5. Кудряшов В. П. Створення Стабілізаційного фонду в Україні: концептуальні підходи / В. П. Кудряшов // Фінанси України. – 2006. – № 4. – С. 71–82.
6. Плотніков О. В. Вплив доходів бюджету на формування Стабілізаційного фонду: світовий досвід / О. В. Плотніков, І. В. Іголкін // Фінанси України. – 2006. – № 7. – С. 3–1.

O. Zvarych

STATE BUDGET FUNDS AS SPECIFIC TOOLS TO SUPPORT SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF STATE

In the article the basic and structured approaches to source a reserve fund of the state budget and the Regional Development Fund. The questions about the features of the establishment and functioning of the Stabilization Fund in Ukraine during global financial crisis. Also analyzed the spending of these funds for several years.

Keywords: budget, a reserve fund budget, the state regional development fund, stabilization fund, budget funds, extra-budgetary funds.

Матеріал надійшов 22.05.2015

УДК 167:658

Івахненко С. В., Конбер Дж.

ПІДХОДИ ВЧЕНИХ США ДО МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ: ПЛАН ВИВЧЕННЯ З МЕТОЮ РЕФОРМУВАННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У статті висвітлено сучасні концептуальні проблеми здійснення наукових досліджень на рівні окремих економічних суб'єктів в Україні та розроблено план вивчення світового досвіду проведення наукових досліджень у галузі економіки підприємств, бізнесу, фінансів, бухгалтерського обліку на прикладі США.

Ключові слова: філософія та методологія науки, статистичні методи дослідження, структура дисертацій, позитивізм.

Актуальність дослідження

Досвід спілкування із зарубіжними (зокрема американськими) науковцями показав, що при

© Івахненко С. В., Конбер Дж., 2015

обговоренні проблем здійснення наукових досліджень під час спільних проектів (у тому числі в процесі підготовки наукових статей та узгодження змісту дисертацій) складно знайти взаємне